משנה · אחרונים · תוספות רבי עקיבא איגר · סדר זרעים

תוספות רבי עקיבא איגר על משנה ערלה

רבי עקיבא איגר

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

תוספות רבי עקיבא איגר על משנה ערלה

רבי עקיבא איגר

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/תוספות-רבי-עקיבא-איגר-על-משנה-ערלה/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
משנה א 4
משנה ב 4
משנה ג 4
משנה ה 4
משנה ו 4
משנה ט 4
פרק ב 5
משנה א 5
משנה ב 5
משנה ג 5
משנה ו 5
משנה ז 6
משנה ט 6
פרק ג 6
משנה א 6
משנה ב 6
משנה ו 6
משנה ט 7

פרק א

משנה א

[אות א] **במשנה פטור מן הערלה**. ואם אח"כ חישב עליו לאכילה חייב בערלה וברבעי ומונה לו משעת נטיעה. ואם לא חישב עליו לאכילה עד סוף שנה ג' אינו חייב ברבעי דאין דין רבעי בלא ערלה ואם נטעו למאכל ואח"כ חשב עליו לאחד מאלו חייב. ש"ע (סי' רצ"ד) והוא מהירוש':

משנה ב

[אות ב] **במשנה נטעו** . להך לישנא דפ"ק דחולין (דף י"ז ע"א) דהא דדרשי' ובתים מלאים כל טוב דבז' שכבשו אפילו כתלי דחזירי הותר להם הוא דוקא משלל של כותים אבל דידהו לא אשתרי. א"ש הך דהכא. ולאידך לישנא דהתם דהכל אשתרי צ"ל הא דקתני הכא חייב היינו לענין אם הצניעו הפירות עד אחר ז' שכבשו אסורים משום ערלה. טורי אבן בחי' לר"ה (דף יב.):

משנה ג

[אות ג] **במשנה אם יכול לחיות פטור**. עי' בתשובת רשב"א ח"ג (סי' רכ"ה):

משנה ה

[אות ד] **במשנה אם הוסיף במאתים אסור**. ולהיפך ילדה ובה פירות שסיבך בזקינה אף שהוסיף וגדל בהיתר:

משנה ו

[אות ה] **במשנה הרי זה לא ילקוט**. וכן בפ"ט (מ"ה) דתרומות:

[אות ו] **ר' יוסי אומר אף יתכוין**. בגיטין (דף נ"ד) בגירסא שלפנינו רי"א אף המתכוין וכו' משמע דר"י מיקל רק אם ביטל במתכוין דבטל אבל לא לבטל לכתחלה וכן נראה מלשון רש"י שם עיי"ש. אח"כ מצאתי בפר"ח (בס' מ"ח) בחי' לגיטין שהקשה על הרמב"ם שפסק דלכתחלה ילקט הא ר"י לא אמר רק אף המתכוין דהיינו דיעבד ע"ש:

משנה ט

[אות ז] **בהר"ב ד"ה בכפניות. רבי יוסי לטעמיה**. הוא תמוה הא בסוגיא דרפ"ו דברכות מבואר להדיא דבשאר אילנות לא פליגי רבנן עליה ומוכחי לה התם ממתני' (דספ"ד) דשביעית ע"ש:

פרק ב

משנה א

[אות ח] **במשנה וצריך להרים**. מכאן ראיה לדעת הסוברים דתרומת מעשר של דמאי נותנה לכהן בחנם ודלא כדעת הטור ביו"ד (סי' של"א) דמוכרה לכהן דא"כ למה צריך להרים הא האיסור נתבטל וגזל השבט ליכא דהא הדין דמוכרה לכהן כ"כ בשער המלך (רפ"ט מה' מעשר):

[אות ט] **בהר"ב ד"ה וצריך להרים. מפני גזל השבט**. ואם רצה אינו מרים ונותן דמיו לכהן. כ"כ רש"י בכורות (דף כ"ב ע"ב) ובתוס' שם ובהר"ש (פרק ה' מ"ב) דתרומות חלקו על רש"י ז"ל הובא בתוי"ט שם:

משנה ב

[אות י] **בתוי"ט ד"ה סאה תרומה. ותמיהני וכו'**. לענ"ד דברי הר"ש ברורים דהרי הכא אילו נפלו התרומה והערלה בב"א היו מצטרפין לאסור כיון דהם מין אחד אלא בנפלו זא"ז כיון דהראשונה נתבטלה מעלה את השניה וא"כ היכא דלא היה בתחלה שיעור ביטול רק ע"י נפילת הערלה פשיטא דהוי כנפלו בב"א מש"ה פירש הר"ש דמותר רק לכהנים. ומה דקתני אח"כ והערלה מעלה את התרומה מיירי באמת ע"כ בגוונא אחרינא דבתחילה היה שיעור לבטל הערלה ונפל אח"כ תרומה הרבה דליכא מאה כנגדו אלא בצירוף הערלה. והוא ברור בעזה"י. גם דעת הרמב"ם (פרק ט"ז הי"ז מהל' מ"א) כהר"ש אח"כ מצאתי בעזה"י שכונתי בזה לדעת הפרי חדש יו"ד (סי' צ"ט ס"ק כ"א):

משנה ג

[אות יא] **בתו"ח ד"ה הר"ב ד"ה והערלה** . וקשה דהא יש לו וכו'. עי' בשער המלך (פט"ו ה"ה) מה' מאכלו' אסורות (דף קמ"ה ע"א):

משנה ו

[אות יב] **במשנה שנפל תוך עיסת חטים**. אף דשאור בעיסה חלוק בשמא ובטעמא מ"מ כיון דהעיסה ראויה להמתין ותעשה שאור מש"ה מעכשיו הו"ל מב"מ. ר"ן בשם הרמב"ן. ויש לעיין ממה דאמרינן בסוגיא דע"ז (דף ס"ו ע"ב) חמרא לגו חלא רבא אמר בנ"ט דריחיה חלא וטעמיה חמרא חמרא הא מ"מ סוף לירד למטה ולהפך היין בטעם לחלא:

משנה ז

[אות יג] **תוי"ט ד"ה כגון. דכל מין בשא"מ.** משמע דס"ל דמחמץ ליכא אלא במין במינו והפר"ח יו"ד (סימן צ"ח) האריי להוכיח דמחמץ איכא גם במבשא"מ וכמ"ש הרע"ב (מ"ד) דמחמץ בתפוח שרסקו לתוך עיסה עי"ש:

משנה ט

[אות יד] **בהר"ב ד"ה ור"ש מתיר. ברישא לא פליג.** תמוה לי על הר"ב ותוי"ט דשתיק ליה ולא השיגו. הא להדיא מבואר בפרק בתרא דע"ז (דף ס"ח) דלר"ש אפילו נפלו בבת אחת מותר. דמה שממהרת להחמיץ זהו נעשה בצירוף השאור של חולין וס"ל לר"ש כיון דאיסור ואיסור אין מצטרפין כדאיתא בריש פירקין איסור והיתר מבעיא ואחר שעה שפעולת החימוץ מכל א' לבדו אז הוי נ"ט לפגם עיי"ש. וצ"ע:

פרק ג

משנה א

[אות טו] **במשנה ידלק.** אע"ג דתנן (במ"ג (פט"ו) [פי"א] דתרומו') אין סופגין על הערלה אלא על היוצא מזיתים וענבים בלבד דשאר מי פירות הוי זיעה בעלמא וממילא דמותר לצבוע בהם ומכ"ש במים דישורו בהם הקליפין צ"ל הך דהכא באמת רק מדרבנן אסור. והא דדרשי' מקרא דלא יצבע היינו דקרא אתיא שלא יצבע בזיתים וענבים וביוצא מהם או בממשות עפרורית של הקליפין. או דדוקא פרי דערלה גמרינן פרי פרי מבכורים וממעט משקה דידהו אבל שומר לפרי דאתרבי מאת פריו את הטפל לפריו לא אמעיט משקה דידהו דליכא למעוטי מפרי דבכורים דבכורים ליתנהו בשומר לפרי כלל. תוס' בב"ק (דף ק"א ע"א):

[אות טז] **שם בתי"ט ד"ה ידלק. דחזותא לאו מילתא היא.** ועי' (פ"ג מ"ב) דאהלות ובתוי"ט שם ד"ה אם מתכבסת וכו':

משנה ב

[אות יז] **במשנה ידלק הבגד.** הא דלא קתני גם הכא נתערבו באחרים כולם ידלקו. עי' ברשב"א (בתהה"א דף קט"ו) ובתוס' זבחים (דף ע"ב ע"א ד"ה נתערבו) ובהר"ש כאן משנה ו:

משנה ו

[אות יח] **בתוי"ט ד"ה ידלקו. והשתא מעיקרא לאו קושיא וכו' יש להם דין יי"נ ממש.** לענ"ד הא דהתם רק בסתם יינם שרי זהו יין ביין. אבל חביות בחביות אפילו ביין נסך

דאורייתא שרי למכור חוץ מדמי האיסור. והרי כולהו הנך דהכא דהוי יבש ביבש דמי לחביות בחביות ונכון:

משנה ט

[אות יט] **במשנה יורד ולוקח**. והא דאמר רנב"י בע"ז (דף לה ע"ב) דאסרו גבינות העובדי כוכבים מפני שמעמידין אותם בשרף ערלה אף דספק ערלה בחו"ל מותר כיון דאסור בארץ ואסרו גבינתם מחמת כן בארץ לא חלקו בגזירתם ואסרו אף בחו"ל ריטב"א קידושין (דף לח ע"ב ד"ה תנן התם) נ"ל ביאור הדברים דגבינה דאין טעמו ידוע ומש"ה כשיאכלו גבינה בחו"ל יאכלו גם בא"י דלא ידעו דיש בו חשש ערלה מש"ה חמיר גבינה מפירות עצמן שהן ספק ערלה והנה מדכתבו התוס' בקידושין ובע"ז (דף לה ע"ב) דמההיא דרנב"י הנ"ל מוכח דערלה נוהג בשל עובד כוכבים ע"כ דלא ס"ל כהריטב"א דהא ליכא ראיה די"ל דס"ל לרנב"י כמ"ד אין קנין לעובד כוכבים בא"י ואסרו גבינתם בארץ ולא חילקו בגזירתם וא"כ לתוס' ישאר קושיית הריטב"א הנ"ל. אמנם אחר כך ראיתי שהריטב"א בקידושין (דף לו ע"ב) הביא ג"כ ראיה זו דתוס' דערלה נוהג בשל עובד כוכבים והא לדברי הריטב"א הנ"ל אין ראיה די"ל דלא חלקו בגזירתם. ואפשר דדחיקא ליה להריטב"א בזה דא"כ יקשה לרנב"י להנך תנאי דס"ל דיש קנין לעובד כוכבים בא"י אמאי אסרו גבינות עובדי כוכבים דמשמע דדינא דגבינות עובדי כוכבים לכ"ע הוא. ומה דאמרי' שם בע"ז כמאן כי האי תנא דתני וכו' אפילו תימא ר' יהושע י"ל דבאמת הוא בדרך קושיא כמאן כי האי תנא וא"כ לר"י אמאי אסרו גבינות עובדי כוכבים: